

**Strukturfondspartnerskapet
Småland och Öarna 2021 - 2027**

13 juni 2024

Vårt dnr
24SFPÖ3-4

YTTRANDE

SOU 2024:22 En ny organisation för
förvaltning av EU-medel

Ert dnr
Fi2024/00894
Till
Finansdepartementet

Yttrande över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)

Strukturfondspartnerskapet Småland och Öarna (SMÖ) har beretts möjlighet av Finansdepartementet att yttra sig över slutbetänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22). Ärendet har beretts med stöd av partnerskapets presidium.

SFP Småland och Öarnas avgränsningar

SMÖ fokuserar i sitt svar på hantering av Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden+ (ESF+) då dess hantering påverkar genomförandet av det regionala utvecklingsuppdraget samt Strukturfondspartnerskapets roll. SMÖ har ett antal specifika inspel på:

- ✓ 7.6 Förslag om förvaltningen av regional- och socialfonderna
- ✓ 7.6.4 Antalet program inom ERUF bör minska
- ✓ 7.8 Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap

Strukturfondspartnerskapet Småland och Öarnas huvudbudskap

Nedan följer partnerskapets medskick inför att regeringen ska tillvarata utredningens slutsatser. Resonemangen utvecklas vidare i yttrandet:

- SMÖ menar att flernivåstyret och partnerskapsprincipen är grundprinciper för EU-samarbetet och sammanhållningspolitiken. Flernivåstyret och partnerskapsprincipen utgör en kärna i den modell som strukturfondspartnerskapen är satt att verka i – nämligen både en öppenhet att hitta arbetssätt som de regionala sårarterna kräver men samtidigt styra på de olika nivåer så att det skapas en helhet.
- SMÖ framhåller att analysen som ligger till grund för utredningens förslag är ofullständig. Regionernas och Strukturfondspartnerskapets roll i programmering, mobilisering och medfinansiering för att uppnå resultat och effekt är inte tillräckligt belyst.
- SMÖ ställer sig positivt till förslaget att samla hanteringen av ERUF, ESF+ och Fonden för en rättvis omställning (FRO) hos en förvaltande myndighet. Vi ser detta som ett sätt att skapa bättre synergier mellan fonderna, förenkla processen för stödsökande och säkerställa en mer likvärdig hantering.

- SMÖ avstyrker förslaget att minska antalet regionalfondsprogram och föreslår att behålla nuvarande struktur med åtta regionala ERUF-program och ett nationellt program, för att säkerställa att regionala särdrag och behov beaktas.
- SMÖ avstyrker förslaget att avskaffa strukturfondspartnerskapets prioriterande roll. Att ersätta SFP dem med regionala referensgrupper försvagar sammanhållningspolitiekens partnerskapsprincip och minskar dess regionala mervärde.

7.6 Förslag om förvaltningen av regional- och socialfonderna

SMÖ ställer sig positivt till förslaget att samla hanteringen av ERUF, ESF+ och Fonden för en rättvis omställning (FRO) hos en förvaltande myndighet. Vi ser detta som ett sätt att skapa bättre synergier mellan fonderna, förenkla processen för stödsökande och säkerställa en mer likvärdig hantering. Nuvarande myndigheter agerar olika trots samma regelverk, vilket påverkar relationerna med strukturfondspartnerskap och regionalt utvecklingsansvariga.

Skulle fonderna föras samman under Tillväxtverkets förvaltning blir det viktigt att Tillväxtverket tillförs kompetens för att undvika ett snävare nyttjande av ESF+ och säkerställa att fonden fortsätter att möta utmaningar kopplade till utanförskap och inkludering. Vi betonar behovet av kompetensöverföring och stöd för att utveckla ett individperspektiv. SMÖ varnar för att Tillväxtverket saknar erfarenhet med ESF+ huvudsakliga målgrupper, som arbetslösa och utsatta grupper, och att en framtida organisation måste anpassas för att stötta dessa målgrupper och sakpolitiska mål. Det är också viktigt att Tillväxtverket främjar likvärdigt deltagande av både stora och små organisationer som projektägare. I denna kontext vill vi också betona vikten av social innovation och socialt företagande, vilket kan stärkas genom Tillväxtverkets erfarenheter.

7.6.4 Antalet program inom ERUF bör minska

SMÖ avstyrker förslaget att minska antalet regionalfondsprogram. Förslaget om färre program motiveras med behov att minska kostnader och öka flexibiliteten. SMÖ anser att detta perspektiv är alltför snävt och missar viktiga aspekter av regional utveckling.

ERUF och ESF+ är en viktig territoriell ansats för att möta specifika regionala behov. SMÖ hävdar att regionala program ger bättre resultat än nationella program som inte tar hänsyn till lokala förutsättningar. Övergången till ett nationellt program riskerar att försämra effektiviteten och flexibiliteten, särskilt för regioner med låg kapacitet och gles befolkning.

Programmets anpassning till lokala behov sker redan under programmeringsprocessen. Vi är kritiska att programmeringsprocessen, som idag är regional, inte är tillräckligt belyst i utredningen. När utredningen utesluter en så pass central process, går en avgörande del i utredningens bedömning förlorad.

SMÖ är övertygad om att centralisering av ERUF-programmen ska minska regionalt inflytande över utvecklingsmedel. Det ser vi idag inom ESF+ vars implementering grundar sig på ett nationellt program och regionala handlingsplaner. De regionala handlingsplanerna ger ett visst regionalt inflytande men i jämförelse med de regionala ERUF-programmen begränsas inflytandet över programmets inriktning.

SMÖ anser att centralisering av ERUF-programmen skulle strida mot subsidiaritetsprincipen. Därför föreslår SMÖ att behålla den nuvarande strukturen med åtta regionala ERUF-program och ett nationellt program.

7.8 Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap

SMÖ avstryker utredningens förslag att dagens strukturfondspartnerskap omvandlas till regionala referensgrupper samt föreslaget att partnerskapen ska minska i antalet ledamöter.

SMÖ hävdar att utredningen saknar en fullständig analys av partnerskapens roll och det regionala mobiliseringsarbetet. Den breda sammansättningen inom partnerskapen säkerställer en samhällelig förankring och samarbete mellan olika aktörer, vilket är viktigt för att uppnå sammanhållningspolitikens mål. Partnerskapens kunskap om regionala behov och förutsättningar är avgörande för att prioritera användningen av EU-medel effektivt. Parternas bredd och kompetens borgar för en bred kunskapsbas som säkerställer ett beslut som är väl genomarbetat och tar hänsyn till den verkligheten som finns i regionerna. Konsensusformen gör att projektbesluten vilar på en gemensam bas med argument som alla står bakom. Det leder till att de bästa projekten prioriteras.

SMÖ betonar vikten av partnerskapsprincipen och flernivåstyret. Det regionala inflytandet avseende implementeringen av sammanhållningspolitikens fonder och program garanteras i enlighet med artikel 8 i förordningen om de gemensamma bestämmelserna gällande flernivåstyret och partnerskapsprincipen. Att genomföra EU:s sammanhållningspolitik för att skapa social, ekonomisk och territoriell sammanhållning mellan regioner inom EU kan inte uppnås med en starkare nationell styrning som utredningen föreslår.

Strukturfondspartnerskapen ska fortsättningsvis ha kvar sina myndighetsutövande huvudansvar att prioritera de av förvaltande myndigheters godkända projekt för att säkerställa att yttranden om prioritering får bredd förankring och är väl avstämde mellan olika styrvågar, partnerskapens yttrande om prioritering ska fortsättningsvis vara bindande för de förvaltande myndigheter.

SMÖ vill föreslå en annan rättslig lösning för att säkerställa en rättssäker förvaltningsorganisation som är förenlig med EU regelverk. Strukturfondspartnerskapen ska utses till förmedlande organ med fortsatt mandat att prioritera projekt samt får en tydligare strategisk roll för hela processen från utlysning till beslut.

Tidplan

Utredningen föreslår att upphäva lagen om strukturfondspartnerskap den 1 juli 2025, medan följdändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2028. Vi delar uppfattningen att organisatoriska förändringar hos förvaltande myndighet bör vara fullt genomförda när den nya programperioden börjar, men motsätter sig ett stegvis införande. Lagen om strukturfondspartnerskap (2007:459) bör upphävas först när de nya förordningarna träder i kraft för att säkerställa Sveriges åtaganden enligt EU-förordningen 2021/1060 artikel 8 om partnerskap och flernivåstyre under den innevarande programperioden.

SMÖ anser att förslaget att ändra förvaltningsstrukturen under den pågående programperioden med stor sannolikhet ska leda till fördröjningar och minska utnyttjandegraden av medel under den nuvarande programperioden. Därför föreslår SMÖ att samtliga förändringar i förvaltningen för ERUF och ESF+ bör genomföras tidigast den 1 januari 2028.